

A. Hogenová: K problematice pozadí a figury

(Příspěvek k problematice rozumění)

Relace jsou ireality, nemají napojení na objektivní čas, jsou uměle samostatné, a tak se mohou substantivizovat. Předmětnost všeobecnosti je ireálná ve smyslu všečasovosti. Ireality vzniká myšlením, a to vnořením do aperceptivního smyslu, jenž je výtěžkem pasivní syntézy retencionálních struktur. Tento aperceptivní smysl funguje jako to, co nazýváme "předvěděním". Nesamostatné momenty našeho poznávání musíme nejdříve adjektivizovat a teprve potom substantivizovat. Tak např. z původní směny výrobků se vyvinul posléze trh. Z nesamostatných vztahů mezi délkou a tloušťkou struny se později vyvinuly základní ontologické sunstanciality v pythagorejském myšlení. Zůstává otázkou, jak se původní nesamostatný moment poznávání najednou osamostatní, přechází z adjektivy do substantivy, a tak získává statické jádro platnosti z dřívějšího jádra aktivity, jež je typické pro vlastnost v predikátech?

Základem je vnitřní explikace, ta vytáhne nesamostatnost do samostatnosti. Vnitřní explikace podléhá zákonům toku cogitationes, tj. je výsledkem pasivní sedimentace s protencionální aktivitou. Husserl by dodal, že v toku obsahů můžeme potkat dvojité paprsky, ten hlavní a vedlejší, srov., Husserl, E.: *Erfahrung und Urteil*. Prag 1939, s. 271. Samostatnost momentů toku cogitationes nevzniká jen tak, je předeterminována asociačně. Tak ireality získávají svoji samostatnost a pak je jen krůček k jejich hypostazi. Samostatnost momentů je dána jejich individuací.

Svět může být pochopen jako text, který má být rozluštěn. Vždyť na počátku bylo Slovo a to Slovo bylo u Boha, všechno povstalo skrze ně..., srov., Bible. Evangelium podle Jana. Prolog. Praha 1984, s. 849. Skrz Slovo povstalo všechno a Slovo je také součástí věty, jejíž podoba statická - gramatická patří do jazyka a dynamická podoba patří k řeči. I když toto Slovo je něčím podstatně jiným, jedná se o ekvivokaci. Rozluštění textu znamená mít kontakt s pozadím, které propouští významy do zjevu slov, a tak lze porozumět textu, kterým je svět. Mnozí chtějí "čistý svět" jen podle sebe, říkají tomu svoboda. Člověk - subjectum se staví doprostřed jsoucna a v tom je ta potíž. Proto můžeme s Nietzsche mluvit o "machiálské ekonomii", což není nic jiného než panství "res extensa". Všechno srovnávání je podmíněno něčím stejným, co nemá spolu nic

společného nemůže být ani myšleno pozitivně, to věděl jak Descartes, tak Patočka, srov., Patočkův "negativní platonismus", Descartovo "Non Aliud" - nerozlišitelné.

Množí se názory, že podobnost je věcí dohody, srov. názory Poppera, Davidsona. Voluntarismus se prosazuje nejen v politice, ale i ve vědě, Nietzsche by musel mít radost. Manýrismus ve vědě vytváří hřbitovy informací a ty je možno pochopit jako entity, které čekají na své otázky, na probuzení své problematizace. Logika celku je to, oč zde běží.

Barva se může změnit vždy jen do barvy, nikoli do tónu, říká Husserl Edmund, in: *Phänomenologisches Psychologie*. Haag 1968, s. 75. Barva se řídí zákony svého celku-pozadí, z něhož jako barva vyvstává. Nepotřebujeme popsat přesně každý strom, abychom pochopili, co je les, nepotřebujeme poznat všechny jednotlivce zvlášť, abychom pochopili lidstvo apod. Celky nejsou aditivnosti. Základem pro možnost ukazování je "non aliud".

"Die Meinen des Anderen" - mne určují, tvrdí E. Husserl, in: *Die Konstitution der geistigen Welt*. Hamburg 1984, s. 67. Tedy to, co patří ke mně a je zároveň v jiných - přesně toto mne nejvíce určuje. V Alter Ego je mé vlastní Ego, proč? Jakoby Alter Ego fungovalo jako promítací plátno pro mne. Stejný mechanismus je v této větě Husserlově: "Každý pohyb těla je plný duše", srov., tamtéž, s. 71. Alter Ego i vlastní tělo fungují jako pozadí pro vyvstávání významů, toho co je nejbližší-mého jáství. Mimoděk se vnucuje Spinozovo přesvědčení o koncepci identity těla a duše.

"Tělo vnímá celky", duše zastavuje části. Celky jsou naším myšlením uchopeny při jejich vzniku nebo zániku, proto neměli Eva a Adam pojíst jablko ze stromu poznání, protože by se dověděli o vlastním zániku, tj. měli možnost nahlédnout se jako celek.

Dobro a spravedlnost se evidentně ukazují pouze v praktickém životě, jejich prožití není výslovné, ukazují se pouze když vznikají nebo zanikají, jsou tedy celky. Dle Leibnize platí: "...dokonalost je velikostí podstatnosti", srov., Leibniz, G.W.: *Fünf Schriften zur Logik und Metaphysik*. Stuttgart 1966, s. 41. Leibniz chtěl dokonalost zvětšovat a zmenšovat, udělal z celku část, a tím "dokonalost" vlastně zničil. Ovšem, co se dá zmenšovat a zvětšovat je od platónských dobách nedokonalé. Ztratí-li člověk nějaký svůj úd, nezmenší svou lidskost. Celek není skládanka. Merleau-Ponty na začátku své slavné knihy *Phänomenologie der Wahrnehmung*. Berlin 1966, s. 5, píše: "...nejsem žádná živá podstata, nejsem produkt přírody či dějin, jsem absolutní původ, žijící v horizontu, který ve mně tento absolutní původ otvírá.", v tom je obsažena lidskost. A to je možné pouze na pozadí toho, čemu říkáme "non aliud" - nerozlišitelné.

K problému rozumění

Rozumět něčemu, znamená uchopit jeho totální intenci vztahující se ke světu. K tělu vlastnímu patří i tělo druhého (Alter Ego) i tělesnost věcí. To vše se nachází v nepřetržité interakci a

neustálém dotyku. Roz-umět tělu tedy znamená uchopit i "netělo". "Vnímání je něco jako polyp, který svou oběť obejmě a uzavře, plasticky dovozuje Hermann Schwarz, in: Die Umwälzung der Wahrnehmungshypothese. Leipzig 1895, s.24. Tímto uzavřením se "zmrazí" všechny ostatní vztahy a vnímatelné věci kolem. "Species impressa" jsou vnitřní obrazy vnímaného předmětu odlišuje Hermann Schwarz od "species expressa", protože se domnívá, že vnitřní obrazy jsou ovlivněny médii a případnou indispozicí smyslových orgánů, srov., tamtéž, s.45. Jinak řečeno "species impressa" nemusí být vždy chápána jako legitimní zdroj poznávacích jistot.

"Existence je z důvodu vzniklé bytí", tvrdí Hegel /in: Logika. Bratislava 1961, s.170./. Existence je vyvstáváním, vstupováním do zjevu a my máme najít to, proč vstupuje tato věc či jiná věc do zjevu. Rozhoduje o tom pozadí, bereme-li vážně dialektiku pozadí a figury. Pozadí propouští do zjevnosti, pozadí ukazuje. V empirických vědách si myšlení jako čistě formální činnost bere svůj obsah zvenčí. Pojem a realita si mají odpovídat, trvání a forma věci musejí být dovršeny, abychom mohli mluvit o bytí vzešlém z důvodu, řečeno hegelovsky. Pozadí ukazuje trvání formy čili existenci. Do roz-umění patří nejen vztah k sobě ze sebe, ale i vztah k jinému, což je řečeno hegelovsky poměrem, srov., Hegel, G.W.F.: Logika. Bratislava 1961, s.182. Kdežto vědění se vyčerpává vztahem k sobě. Celek je dle Hegela pouze vztahem od sebe ven, nikoli vztahem od jiného, proto je celkem a nikoli částí. Protože ideje jsou celky, pronikají vším a pokud je proti idejím postaven odpor, je na ně vidět, ideje tak manifestují samy sebe, posilují se.

Podstata je také pouze "vyzařováním ze sebe" /vztahem k jinému bez vztahu k sobě samé/, proto se může jediné jevit a zdát, nikoli "sebedávat". Je v jevu zašifrovaná. Zdání v jiném se ukazuje jako něco co není pravdivé, přesto se zdání ukazuje jako jev. Odlišit jevíci se podstatu a zdání je úkolem myšlení. Myšlení a metoda nejsou identické, protože metoda je cestou, kterou známe před myšlením, metoda má pomoci a to je vše, sama metoda není myšlením. Každá cesta někde začíná a někam směřuje, má tedy důvod a cíl. Sama metoda nedává důvod a cíl a pokud se to tak jeví, pak metoda znásilňuje myšlení. Noeže každé metody predeterminují, před-určují a "vnucují" to, co má být uviděno jako podstatné. To se také stalo v myšlení "more geometrico". Z "Psyché" se staly vzorce chování, z lidství byly vypreparovány pragmatické funkce, ze života se stalo tržiště, z vědy se stala agonistika vůle k moci.

To, že je něco společné mnoha lidem ještě neznamena, že je to všeobecné, tj. nutné. Z toho, že většina používá stejnou metodu ještě nevyplývá, že tato metoda je správná, nutná a všeobecná. "Myšlenka je nekonečnou formou, svobodnou tvořivou činností, která nepotřebuje látku existující mimo ni," tvrdí G.W.F.Hegel, in: Logika. Bratislava 1961, s.220. Každá indukce se zakládá na analogii, a proto jsou empirické vědy vždy podobnostní vědy. A tak ve světě nacházíme pouze to, co jsme chtěli nalézt. Zdání je "Erscheinung", zdání je zpředměťování představou, tj. je kýčem. Podstata je bytí, které vešlo do sebe a tento bezprostřední vztah k vlastní negaci je zdáním, srov., tamtéž, s.152. Právě tato bezprostřednost zakládá chybu v myšlení, proto je třeba chování člověka zkoumat zprostředkované jeho nitrem. To, co je na chování bezprostřední je právě zdáním /"Erscheinung" u Heideggera je "Schein"/. To, co se jeví se musí zprostředkovat myšlením, žádná metoda tuto iniciaci vědecké práce nemůže nahradit. I noeže převzatá od módního vědeckého stylu je kýčem. Problém sám musí na základě myšlení diktovat metodu, stejně jako zámek ve dveřích si vynutí ten správný klíč k odemknutí. Bez myšlení není vědy, jen zdání vědy.

Plauzibilní elementy v souzení jsou vždy těmi "místy", v kterých je nutno se pohybovat. "Podstata je důvodem existence", tvrdí Hegel, srov., tamtéž, s.157. Najít důvod znamená najít podstatu, ale ta je "nahmátnutelná" pouze odstraněním zprostředkování, tj. odkrytím, odstraněním nánosů, jež nejsou ničím jiným než zpředměťňováním představou, a jak už víme zpředměťňování představou vede ke zdání, zdaji, ke kýči, k předstírání vědeckosti a důležitosti, k aroganci atd. atd. "Když se kvantita přijímá bezprostředně z představy a není zprostředkována myšlením, velmi lehko se stává, že se rozsah platnosti přecení, ba vystupňuje se v absolutní kategorii. To se fakticky stává, když se uznávají jen ty vědy exaktní, v nichž je možno uplatnit matematické výpočty, srov., Hegel, G., W., F., Logika. Bratislava 1961, s.136. Dle Hegela je tato metoda myšlení "more geometrico" vlastně stanoviskem materialistickým, srov., "Podíváme-li se na věc lépe, připomenuté matematické stanovisko, na němž se kvantita, tento určitý stupeň logické ideje, ztotožňuje s ideou samou, je stanoviskem materialistickým, což plně potvrzuje dějiny vědeckého myšlení hlavně ve Francii od polovice minulého století." /In: Hegel, G. W. F.: Logika. Bratislava 1961, s.136.

Sám formální důvod nestačí k pravému myšlení, formální důvod je právě zpředmětněním představou, jež zdaleka není "věcí o níž běží". Co k tomu Hegel? Cituji: "Člověk našich časů, bohatý na reflexi a usuzování ještě nemusí být velký lumen, aby pro všechno, i pro to nejhorší a nejzvrácenější nevěděl uvést dobrý důvod. Všechno, co se pokazilo, pokazilo se z dobrých důvodů..", srov., tamtéž, s.169.

Čistou apercepcí se však rozumí činnost, kterou se něco přetváří na "moje", dodává Hegel, srov., tamtéž, s.63-64. Zabydlujeme se ve světě díky apercepci, ale my známe Baconův idól jeskyně, jenž toto zabydlování činí výhradně záležitostí toho, kdo poznává. "Svět je pro mě", svět je mou jeskyní a mám právo jej tak potkávat. Jeskyně různých jednotlivých lidí se pak musí modifikovat idólem trhu a divadla. Začne-li se prosazovat jen jeden typ "jeskynního pobývání", pak se nejedná pouze o netoleranci, ale o násilí, v tomto případě o duchovní násilí. Byl-li si Nietzsche jist, že naše století bude stoletím "vůle k moci", pak měl pravdu, s tím se setkáváme velmi často. Pak se nedovolí, aby z napětí mezi slovem a významem, z něhož se rodí hermeneutické rozumění, bylo zdrojem možného poznávání, protože toto napětí je vůlí k moci zlikvidováno. /Srov., Grondin, J.: Úvod do hermeneutiky. Praha 1991, s.91./

"Pojem ve svém ozvláštnění je soud," tvrdí Hegel, srov., Hegel, G. W. F.: Logika. Bratislava 1961, s.223. Nominalizovaný a propozicionální akt z fenomenologického hlediska jsou vlastně pojmem a soudem, a tak se od Hegela neliší, srov.: Tugendhat, E.: Der Wahrheitsbegriff bei Husserl und Heidegger. Berlin 1970, s.42.

Tentýž autor tvrdí: "Normální vnímání není řízeno na rozličné aspekty a momenty, nýbrž skrz tyto "hindurch" na jednotný předmět", srov., tamtéž, s. 69. Tedy existují momenty, jež jsou spoluvnímány, ale nevstupují do uvědomění jako, např. zadní strana předmětu viděného zepředu atd. Zadní strana viděné věci je signativní (nevyplněnou komponentou vnímání). To, co je přímo viděno, je perceptivní komponentou a může tam vstoupit i imaginativní komponenta, kterou vkládáme do reality z nás samých, aniž si to sami uvědomujeme. Vždy vnímáme víc než vnímáme reálně. Vjem obsahuje i naše protence, jež s sebou "táhneme", aniž bychom o tom přesně věděli. Tyto protence jsou protrahované retence, které byly vyvolány a upraveny urimpresí, urpresencí. Naše vnímání je intencionální, uchopujeme svět vždy v celcích a to, i když vnímáme, či jinak aktivujeme naši duši. Ani, myslíme-li naše vlastní Já, nejde jen o subjekt či

dokonce o biologický nebo fyzikální objekt. To, co je navíc ve vnímání či v myšlení, je noeze. Pouze tzv. části toku cogitationes jsou reálně imanentní elementy, jež můžeme s apodiktickou jistotou reflektovat po uskutečněné transcendentální epoché, to ostatní je výtěžek naší retencionalní výbavy. Potkám-li v sobě naplněnou intenci, pak prožívám evidenci vnitřního vnímání, tak je tomu v lásce či nenávisti, ale např. i v jistotě o tom, že trojúhelník má tři strany a tři úhly. Tato evidence zakládá Descartovo "Cogito, ergo sum!" Kdyby nebylo možné potkávat stejné rozmanitosti subjektivních průběhů, nebylo by přemýšlení, nebyla by věda, nemohl by fungovat jazyk ani řeč. Vnitřní evidence je tak trochu zázrak.

Vnímání vnější je podmíněno insistencí pozadí, na kterém se ukazuje daný předmět. Není-li předmět v konsistenci s pozadím, pak jej nevnímáme, proto Merleau-Ponty definuje nepozornost jako poloviční spánek, srov., Merleau-Ponty, M.: *Phänomenologie der Wahrnehmung*. Berlin 1966, s.48. Pozornost je založena konsistencí mezi předmětem a pozadím. Spánek se realizuje oddělením pozadí od předmětů, předměty nejsou ve spánku samozřejmě vnímány (tj. z vnějšího vnímání), a proto mohou básníci tvrdit, že ve spánku máme jeden společný svět, tellurický svět Velké matky- Země, jak se dovídáme např. z Patočkova díla věnovaného K.H.Máchovi, srov., Patočka, J.: *Symbol země u K.H.Máchy*. Praha 1944, s.18. Pozadí je zdrojem celkové intence, jež obkrouží předměty a dodá jim smysl. Proto výtěžek stejného je intencí, která umožňuje stejné vidět a poznávat v různých oblastech života, např. v aritmetice. Intence umožní krytí stejného se stejným a syntézy krytí, tj. výtěžky krytí se retendují, a tak vzniká zázrak vědomí, dodává Merleau-Ponty, srov., *Phänomenologie der Wahrnehmung*. Berlin 1966, s.52. Vždyť např. pojem domu nemá v našich hlavách žádné perspektivy, pojem domu není dán v perspektivě ptačí, ani frontálně ani z boku. Co dává vnímanému předmětu perspektivu, to je právě pozadí-horizont. Horizont-pozadí usebírá, strukturuje věci do perspektiv. Pozadí je na vině, vidíme-li koleje v dáli se přibližovat. Stejně tak existuje a platí časový horizont, jenž emituje perspektivy v prožívání časovosti. "Sub speciae aeternitatis" je pohledem z hlediska věčnosti, zde nejsou časové perspektivy. Živé tělo není kapka oleje, jež se rozleje právě tak, jak jí dovolí okolní síly. Živé lidské tělo si rozvrhuje svět ze sebe samého. Proto je chybou absolutizovat tělo ve smyslu "sóma" či "sarx". Rozvrhování tělem je řízeno intencí, jež je zřetelná i u kojence, jedná se o intenci "z těla ven!" a ve filosofii se jmenuje intencí "Zur- Welt- sein", tj. "Ke-světu-být!".

Horizont otvírá perspektivu, v níž zahlédneme věci stejně jako ve světlině lesa zahlédneme jednotlivé stromy na jejím pozadí. Rozhoduje horizont, může se stát, že nebytí bude lepší než pobyt (Dasein), podotýká Hermann Schwarz (in: *Das Ungegebene*. Tübingen 1921, s.85.) To znamená volba ze svobody může cílit k touze po neexistenci, jako je tomu např. na dně choroby nazvané anorexie apod. Horizontem je i platnost ideje, proto nestačí vykládat pouze kauzalitu věcí, je třeba poukázat k ideji, protože idea je to pozadí, jež "dává" - daruje vhled, a tím i rozumění.

Fenomenologicky pochopené celky a celkovosti jsou něčím úplně jiným než je tomu u cartesiánských myslitelů. Daný prožitek není adicí elementů, není shrnutím do jednoho "pytle", ale je intencionalitou, v níž jednotlivá obsahová intence odkazuje na jiné intence v retencionalní paměti, v níž daná osa prožitkového obsahu předjímá protencionalní dopřednost. Každý prožitek se tak stává velmi "hlubokou strunou", v níž můžeme nacházet v různých vrstvách hloubky to, co je hlubokou součástí základního prožitku. Tak např. může prožitek vítězství ve sportu obsahovat i prožitek důstojnosti z poctivého zápolení (fair play) a tento pocit obsahuje i uznání vznešeného zákona míry, tj. spravedlnosti a spravedlnost odkazuje na transcendentní božskou dokonalost, tj.

odkazuje k epifanii. Tímto způsobem i opačný postup, nepoctivé vítězství (pomocí chemických preparátů) musí nutně obsahovat intenci o zvláštních výhodách, jichž je možno využít posléze všude, na trhu, v přijetí na vysokou školu a nakonec i v činnosti poslance v parlamentu apod.

Existují platnosti, jež nazýváme nedanostmi, přesto vyvstávají na pozadí vytvořeném intelektem. Proto je Brunovo "X" tzv. aktuálním nekonečnem, nalezitelným intelektuálně v každé jednotlivé věci. Nedané nelze natrefit pomocí kauzality, stejně jako nelze vyslovit největší číslo. Imaginatio - obrazivost není tak dokonalá schopnost jako intellekce, jež je vedením rozumu. Jen intellekce je schopna "uvidět" Cantorovo "omega". Brunovo "X", tj. aktuální nekonečno, srov., Schwarz, H.: Das Ungegebene. Tübingen 1921, s.50. Aktuální nekonečno, tj. nedané se odráží od pozadí transcendence, nikoli od věcí patřících do našeho světa. Nedané není existentní, ale platí v horizontu myslitelného. Pozadí nechává vyvstávat věci jako jsoucna v Dasein, ale i pozadí které nechává vyvstávat platnosti rozumové v našem myšlení.

Kenosis a pleróma

(Kenosis je vyprázdněním z tvaru, pleróma je naplněním)

Budeme-li pokračovat v toku těchto úvah, můžeme se zmínit o naplněnosti bytím, o plnosti existence tak, jak tuto plnost známe ze závratného pocitu štěstí, z vítězství, v prožitku milosti z odpuštění atd. atd.. Tato plnost-"Posse-esse" neboli pleróma navazuje na kenosis- tj. na vyprázdnění.(pozn. autora: pojem "kenosis" byl perfektně analysován Zdeňkem Neubauerem na přednášce pro filosofické přátele přírodovědy dne 11/12 1997 v gymnasiu Jana Palacha, Senovážné nám. v Praze).

Spinozova "natura naturans" - příroda tvořící je plností prázdnou, proto má tolik protivníků. Tento bůh není osobou, personou, je panteistický, nemá jedinečnost. Jinak řečeno, vidíme jen to, co je předznačeno typikou pozadí, které zjevuje předměty. Vždyť, díváme-li se na jednotlivé větve stromu, nevidíme nic zvláštního. Vidíme jako fotoaparát. Pouze tehdy, sklouzne-li náš pohled ze zakroucených větví na pozadí, jež prosvítá, pak náhle jsme schopni zachytit "světlinu", jež vypovídá o nedaném. Jen "světlina" zjevuje přesažné, jen světlina je ono "kenosis", umožňující plnost jednotlivin. Cartesiánský "celek" může vznikat adicí, sumací, multiplikací, divizí anebo může vznikat potencováním, jako je tomu u celkovostí a celků transcendentních, ty již nejsou cartesiánsky uchopitelné a o nich je řeč především.

Vnímání nevydává hloubku nedaného. Ideální tvar není vnímatelný, vnímatelné jsou pouze skutečné tvary. Např. svobodné obdarování druhého v ideálním tvaru je obětí, zjevující se v lásce. Kenosis jako vyprázdnění z tvaru je pozadím, na němž se zjevuje to přesažné, transcendující, posvátné. Modlitba, sebedávající láska, sebepřekonání ve sportu atd. -to vše má společný základ v odevzdání tvaru a na čisté prázdnotě - kenosis po tomto vyprázdnění z tvarovosti se pak objeví to, co hledáme.

Některé vyprázdnění z tvaru se může podobat obrovské únavě, jež míří na existenci samu, jak o tom píše E. Levinas, srov.: Existence a ten kdo existuje. Praha 1997, s.20-21. Tato únava není jasnou sebevraždou, končí sebevraždou, tato únava je to, co nacházíme u bezdomovců. Pak mluvíme o lenosti, jež je totožná s nemožností dovést počátek, srov., tamtéž, s.23. Jedná se také o pronikání pozadí plodícího významy, tato únava něco chce vypovědět těm, kteří ještě o ní

nevědí zhora nic a utápí se např. ve workoholismu. Významotvorné pozadí se oznamuje, ohlašuje, je třeba se otevřít možnosti porozumět mu.

V třetím životním pohybu nacházíme Thaumata-údiv, jenž je možno pochopit jako výzvu přesažného, nedaného, tj. jako dotyk s pozadím nejvyšším. Toto pozadí se otvírá jen v otázce, jež rozrezonuje něco, co je negativnější než negace. Údiv je rezonance vycházející z bytí samého, z konečného pozadí. Levinas zná odpověď na podstatu tohoto konečného pozadí, je dílem pravdy, srov., Levinas E.: Existence a ten kdo existuje. Praha 1997, s. 19. Levinas k tomu dodává: "To, co tady může být navíc nad otázkou po bytí, není pravda, nýbrž dobro", srov., tamtéž, s. 19.

Věc v přítomnosti neuspokojuje, věc "klouže" a ponechává zvláštní prostor "plné prázdnoty!", prostor "křičícího ticha", prostor bez otázek a odpovědí - a to je ÚDIV. Prázdnost mezi větvemi stromů je přesně to neaktuální umožňující aktualitu, tj. naplněno světlem umožňuje vyrýsování tvaru. A tvar tak nese tíhu ex-sistence.

"Právě v okamžiku, kdy je vše ztraceno, je vše možné", říká Levinas, srov., tamtéž, s. 77. Kenosis - vyprázdnění je předpokladem naplnění - pleróma.

Tělesný (somatický) smysl je pro lidi jednoduchý a prostý, tvrdí Jean Grondin, in: Úvod do hermeneutiky. Praha 1991, s. 48. Pravda tedy nespočívá ve výpovědi samé, ale v celku, jenž otevírá, srov., tamtéž, s. 55-56. Proto také není dobré chápat slovo pouze jako znak zacílený na jeho význam, na to přišel již jasně Wittgenstein. "Řeč se neuskutečňuje ve výroci, nýbrž jakožto rozhovor", tato myšlenka Jeana Grondina (srov., tamtéž, s. 150) je základem filosofického poznávání. "Všechno řídí blesk", bylo napsáno na Heideggerově chatě. To, co je důležité, přichází přesně takto. Herakleitos i Platón jsou v tom zajedno.

"Slova neoznačují, nýbrž vyjadřují", doplňuje Edit Stein, in: Zu Problem der Einführung. München 1980, s. 92. To znamená, slova nejsou jen krkem, kterým procházejí významy, jak si to kdysi myslel Duns Scotus, spíše jsou wittgensteinovskými klávesami, jejichž zvuk rodí význam, vždy znovu a znovu se zde vytváří originální počátek. Jinak řečeno, zvuk slova, či napsaná podoba slova probouzí něco v nás, něco co je uloženo v jádru, proto slova "neoznačují" ale "vyjadřují". Ještě jinak řečeno, na slovech jako na pozadí vystávají významy pro možnost porozumění. Splýnout s intencí počátku znamená obětovat tvar, vzdát se individuace, vzdát se toho, co nazýváme "haecceitas".

Esse intentionale je tvar, funguje jako idea a je třeba rozlišovat mezi ideou a jejím předmětem, což jak známo ne vždy dělal Leibniz. Předměty poukazují za sebe, vždy vypovídají víc než je na nich bezprostředně vidět. V perspektivě se otvírá vztah věci ke mně, jako subjektu, perspektiva je dána horizontem, pozadím a toto platí nejen pro vizuální vnímání, ale i pro myšlení, to byl záměr této úvahy.

Rozdíl mezi péčí a výrobou je také otázkou perspektivy, pozadí. Tento rozdíl je zároveň rozdílem mezi posvátným a profánním. "Pečovat" je příbuzné s významem "rodit". "Rodit" znamená udržovat rod a rod je celek-pozadí-horizont emitující možnost porozumění. Kdežto "vyrábět" znamená dělat kusy, části, aparáty (které poukazují na part-část), vyrábí se výrobky. Pečovat o duši a tělo neznámá vyrábět zdravé tělo a zdravou duši, protože obojí není

výrobkem, obojí je jedním celkem rodového života v singularitě lidského pobývání. Tedy vidět člověka jako "výrobek" je zrudností.

Je třeba nahlédnout na věci z takové perspektivy, jež dovoluje věcem pobývat v neskrytosti. Pokud dosáhneme této perspektivy, tj. pozadí, jež nechává vyvstat tyto neskrytosti, pak všechny "obrazy na cestě" přestávají být překážkami, protože jsou nahlédnuty jako moment nutnosti. Stejně jako proud řeky naráží na břehy, ale proto se nezastavuje, změna směru má v sobě moment počátku, tj. něco, co odkazuje ke stálosti, klidu.

"...že člověk se musí rozhodnout a všechno, co s tímto rozhodnutím naň připadá, že musí na sebe vzít, že z této nutnosti volby není úniku", srov., Patočka, J.: Sókratés. Praha 1991, s.30. Stejně jako řeka narážející na břehy, musí i člověk měnit směr skrz nové počátky. Jen jedno datum narození je právně relevantní, ale pravdou je, že se "rodíme" častěji. Není možné zajistit se úplně, vždy narážíme na mez (podobně jako řeka na břehy), jež nemůžeme předem znát. Porozumění se otvírá jen v celkovém osmyslnění a přístup k celkům se děje pouze v otázkách. To, co je neskryté se nenachází, zjevuje se ve svém vlastním světle, přichází jako Diův blesk. Metodickým zaštitěním se nezachráníme a možná se někdy právě jím zakrývá to podstatné. Heidegger chce připravovat pohotovost pro příchod tohoto "blesku" a ta se nedá provádět nijak jinak než problematizací, zbožností tázání.

Je to stejné jako s potřebou porozumět např. gestu. Porozumět gestu neznamena jen zachytit jeho bezprostřední význam, ale odkrýt to, co se děje v duši gestikulujícího. Abychom mohli najít jinakost, musíme se otevřít jako obloha, srov.: Mrtvá kočka, stín bambusu. Z čínštiny přel. Václav Cílek. Praha 1992, s.16. To, že se nějaká věc nás dovolává znamená, že jsme pro její významy otevřeni.

Posedlost evolucí je posedlost děním, pak je posvátnost počátku, k němuž míříme, mrtvou záležitostí, i to může být zakrývání. Myšlenka o tom, že počátek je před námi se stává nepřístupností. Dění je také chaos, proto zůstat u jedné myšlenky znamená přirozeně obranu proti duševnímu zmatku a zároveň se tímto pozůstáváním tvoří distance umožňující obranu. Chaos vzniká ze zakrytosti vznikající z mnohosti, z kaleidoskopičnosti zážitků postrádajících ukotvení v pevném smyslu. Jen "tam, kde bytostné s bytostným soupeří, nezbyvá nic jiného, než aby vyšlo najevo něco, co obojí převyšuje", dovozuje Martin Heidegger, in: Evropa a německá filosofie - přednáška konaná v Římě 8/4 1936, in: Filosofický časopis. Roč.XLIV, 1996, č.1, s.76.

Problém je, jak se setkávat s bytostným obsahem, protože právě tyto obsahy jsou překryté mnohostí informací, mnohostí věděného. A pak je také třeba odvaha jít do střetu (což není totéž, co boj či hádka), jde o odvahu nechat se převýšit tím, co oba střetající se póly převyšuje. To, co převyšuje, se ukazuje jen ve střetu, tj. v otázkách, protože bytostné protipolohy se kladou jako to, co se má ve střetu zodpovídat ze své odkrytosti, co se vydává všanc kritice, co se otvírá zkoušce uznání. Myšlení "more geometrico" popisuje pouze jsoucna, "mathesis pura" uchopuje poměry, tj. poměřuje to, co platí pro jiné, tj. doxá. Vidění ze strany veřejnosti neboli doxá je proto pouhým zdáním a je tudíž adikia-nepatřičností. Patřičnost naopak je díké, protože odpovídá řádu.

Měřítka pro poměřování jsou měřítka lidskými nikoli božskými. Myšlenka přijde , když sama chce, nemůže být vyvzdorována. To byl také důvod pro Descartovo "clare et distincte!", protože jen to, co propustí pozadí, může být jasné a distinktivní.

Požadavek objektivismu měřítek a měřeného je zároveň důkazem o nepochopení důležitosti pozadí , které propouští vše, co je jasné a distinktivní , což můžeme např. objevit i v ideji homologizace světa lidí a zvířat v totemismu, tak jak o tom píše Claude Levi-Strausse, srov.: Totemism. Oxford 1968, s.45. Naopak homologizace je důsledkem vyvstání podobnosti zvířat k subjektivnímu obrazu člověka, protože dané pozadí tuto homologizační figuru propustilo.

Každý bytostný rozhovor je novým počátkem, pregnancí, není opakováním figury , která je vždy v zásobě. Pak je život originálním nalézáním a odkrýváním, není zlou nekonečností v hegelovském smyslu , není zvykem. Proto je autentický život je vždy věčným návratem .

K problematice počátku

"Přirozenost se vždy při-rodí...", říká Radim Palouš v článku: Filosofie živé přírody.in: Filosofický časopis. Roč.XLIV,1996, č.1, s.138. O to, co se rodí se musí pečovat, toto se nevyrábí, není to tržní komoditou. Ani slova nejsou výrobky lidské individuální vůle, slova se rodí. Proto můžeme říkat, že slova jsou vlastně již odpověďmi, jejichž porozuměními jsou otázky, jež nás nechají sdílet rodivé pozadí, z něhož jako z celku se slova rodí, odkud přicházejí jejich významy.

Možnost se rozvine do skutečnosti, vzhází, vyvstane buď explikátně nebo se signalizuje v implikaci. Explikuje se rostlina ze semínka, tento proces pochopíme jako kauzální sled příčiny a účinku anebo lidská intelkce pochopí v implikátním řádu to, čemu říkáme důvod , který je rozumem přetvořeným počátkem věci. Důvod nepřichytíme "při věci" nebo "při činu", důvod tedy není příčina . Důvod má v sobě také účel, telos, důvod je základem, v němčině "Grund", je počátkem a zároveň i koncem vyvstávání, stejně jako je Tao začátkem i koncem a zároveň i motivem, protože motiv (od motus) provází proces vyvstávání jako síla strkající věc dopředu.

Počátkem může být i prohra, protože otvírá nové možnosti, protože obsahuje v sobě střet. V prohře se vidíme lépe než v jakémkoli zrcadle, můžeme nahlédnout vlastní dosud naplněné možnosti a ty dosud nenaplněné můžeme poctivě zrevidovat. Překompenzování prohry je signum neschopnosti uznat prohru, tj., viděno shora, signum nevybavenosti pro život v demokratické komunitě.

Privést něco do světa znamená tento počátek zasvětit, vzrcadlit to, usebrat to do vyvstalého tvaru. Paradigmata jsou zrcadla, odráží se v nich to, co by jinak zůstalo naptosto nezjevné. Vyvrácená paradigmata pak můžeme pochopit jako vzrcadlnění samého zrcadla, čímž se z původního zrcadla stane pouhý obraz, a tak běh idejí v dějinách můžeme připodobnit velké zrcadlové síni, kde původní zrcadlo je mnohokrát zrcadleno stejně jako

noeze v přítomnosti odkazuje na všechny předešlé. I naše tělo je paradigmatickým vzorem zrcadlícím svět, jenž se tak usebírá v naší tělesné podobě. Ne náhodou zrcadlo je speculum a vyplnění "telete".

M.Heidegger obnovuje důstojnost počátku poukazem na větu: "Vědění je však mnohem bezmocnější nežli nezbytnost", kterou dle Aischyla pronesl první filosof vůbec, totiž Prometheus", srov., Heidegger, M.: Sebeurčení německé university. in: Filosofický časopis. Roč. XLIV, 1996, č. 1, s. 47. Mínil se tím totéž, co Heidegger v tomto článku popisuje slovem "energeia", jež překládá imperativem "být při díle", jemuž posléze rozumí ve smyslu -přiblížit se k počátku, srov., tamtéž, s. 47. V následující úvaze je obsaženo toto tvrzení: "...že je původní řecká věda něčím velkým, pak počátek zůstává tím, co je v tomto velkém největší. Bytostné určení vědy by nemohlo být nikdy vyprázdněno, ani opotřebováno, jak tomu dnes vzdor veškerým výsledkům a "mezinárodní organizacím" je, kdyby velikost počátku ještě netrvala. Počátek ještě je. Není za námi jako něco, co dávno minulo, nýbrž stojí před námi", srov., tamtéž, s. 48.

"Počátek je to největší, předešel již předem vše předcházející, tedy i nás. Počátek připadl naší budoucnosti, stojí tam zdávna jako příkaz pro nás, abychom opět vyvolali jeho velikost", srov., tamtéž, s. 48. Jedině tehdy, když naše vědění bude vedeno intencí k počátku a od počátku, bude důstojné a bude nezbytností, v opačném případě se stane vědění nahodilostí. Musíme se podvolit tomuto počátku. Co to znamená? Odpovídáme opět slovy Heideggerovými: "Před rozhodnutím stojí všechno: dějiny, příroda, bohové i modly, postavení člověka uprostřed jsoucna a podmínky, zákony i kritéria jeho nesmlouvavosti, a proto je zapotřebí uvést do pohybu všechny bytostné síly a oblasti lidské činnosti se stejnou naléhavostí a od základu. Politický čin, umělecká díla, struktura národního uspořádání, přemýšlivé vědění, niternost víry - nic z toho nelze už pěstovat jen jako sféry úkolů nějaké "kultury", nic z toho ovšem nelze ani jen tak začlenit do daného, "kulturního systému". Ten sám se stal problematickým právě tak jako pojem kultury ve smyslu uskutečňování hodnot", srov.: Evropa a německá filosofie. (Přednáška v Římě, 8.4.1936), in: Filosofický časopis. Roč. XLIV, 1996, č. 1, s. 76.

Tato prorocká slova spolu s myšlenkami F. Nietzscheho vypovídají o ztracenosti vědění v oblasti jsoucna a v jejich tekoucí platnosti, proto je sociologie občas výskytovou záležitostí, proto má kauzalita navrch nad finalitou, příčina nad důvodem, pokud vůbec "důvod" je uznán jako kategorie vypovídající, protože prevaluje popis současna, zůstáváme ve vleku přítomnosti a jejího diktátu "dějícího se". Objevuje se strach před normotvorným myšlením, co kdyby nás zavléklo opět do nějaké ideologie, jež by předpisovala, co máme dělat? Popis přítomnosti se pragmaticky soustředil jen na vztahy tržní, protože ty jsou praktické, tam se setkáme s činy v jejich fiskální podobě, jež jsou každému bezprostředně srozumitelné.

Ztratili jsme počátek, jak jej vyvolat z této houštiny vědění, vykazujícího se nárokem na politickou moc. "Bytostné je, že stojíme uprostřed nihilismu, že "Bůh je mrtev" a všechn čas i prostor že pohřbívá božskost", tato slova píše Heidegger na počátku třicátých let, srov., Heidegger, M.: Skutečnosti a myšlenky. In: Filosofický časopis. Roč. XLIV, 1996, č. 1, s. 71.

Počátek parmenidovský se jmenuje Jedno a je celkem, Patočka stejně jako téměř všichni filosofové, je tímto tématem velmi přitahován, srov., Patočka, J.: Platón. Praha 1991, s. 309-346. Sled úvah je zhruba tento: Jedno je jednoduché, nemá tedy části, tj. začátek, střed a konec. Pak

ovšem nemá meze, není tvarem, Jedno je apeironské. Pokud Jedno není tvarem, nebere účast na okrouhlém, protože okrouhlé má od středu vždy stejnou vzdálenost a Jedno nemá střed, kromě toho, pokud by Jedno bralo účast na okrouhlém muselo by se dotýkat něčeho, co by nebylo ono samo, tj. nebylo by Jedno. Účast na přímém také nebere, protože přímé je to, co má střed, jenž zastihuje oba konce a jak známo, Jedno střed nemá.

Tvar nemůže být , aniž by nebyl v něčem. Tedy Jedno by buď bylo v něčem, pak by bylo dvojí, protože by bylo obklopeno něčím, co samo není a to ze všech stran, proto by bralo účast na okrouhlém. Jedno nemůže být ani součástí sebe sama, protože pak by obklopované a obklopující bylo nerozlišeno, což znamená, že by došlo k identitě aktivního a trpného, což není možné. Pokud Jedno není tvarem, nemůže být identické s něčím jiným ani samo se sebou, proto potvrzuje Patočka: "Pokus myslet Jedno je ve skutečnosti jediným způsobem , jak myslet Nic", srov., tamtéž, s.328.

Vztah mezi jednotlivinou, jsoucnem a ideou nemůže být myslitelný ve struktuře "část a celek", protože pak by idea měla kvalitativní náplň, byla by také jsoucnem, nebylo by třeba obojí vůbec rozlišovat, toto samé platí mezi jsoucny a počátkem ve smyslu "Jednoho", "Celku". A proto Patočka může s klidným svědomím tvrdit: "Zde tedy je před námi celek, jehož "části" nejsou "menší" celku, jehož části neobsahují nikterak "méně" než původní celek sám. Vzpomeneme-li si na Bolzanovu definici matematického nekonečna, podle níž pro nekonečno neplatí "zákon čísla", že celek je větší nežli část, vidíme, že Platónův Parmenides ji svým ontologickým , abstraktním způsobem anticipuje", srov., tamtéž, s.370.

Tedy chorismos domyšlený do konce je onou nicotou, je oním Celkem myšleným v Jednom. Jen na pozadí toho, čemu říkáme chorismos je možný svět jsoucen, chorismos je pozadím, promítacím plátnem pro možnost věcí a jejich vztahů. Tedy i "počátek" je takovým zjevovacím prostředím.

Stupňování pocitu vlastního pobývání ve směru aisthesis (smyslové vnímání) přes doxá (zdání) k epistémé (k podstatě) , je směřováním k tomuto počátku. Právě tento stav je mohutným údivem. Stupňovat pobývání v sobě znamená sdílení tohoto posledního horizontu. Gadamer by řekl: "Vědomí není dáno jako pochod v čase, nýbrž čas je dán jako forma vědomí", srov., Gadamer, H.G.: Wahrheit und Methode. Tübingen 1972, s.64. Tj. , vědomí má jaksi "navíc" než tvořit čas, vědomí je místem zrodu "figur" mimo časovou strukturu, vědomí může učinit překrok k věčnosti, tj. disponuje i jiným horizontem - pozadím než je zdroj subjekt-objektového vyvstávání. Bergsonovo "durée" je takovým příkladem. Podobně jako melodie proniká všemi jednotlivými tóny, tak podobně prochází všemi retencemi a protencemi intencionalita vyššího řádu. Život a prožitek, to není vztah obecného k jedinečnému, protože v každém jedinečném prožitku je totalita života přítomna intencionálně.

Řetěz "smyslů" (osmyslnění) vede k počátku. Bez absolutního ukotvení ztrácí celý řetěz smysl, tento postup se podobá sestavě ruských "bábušek" představujících retencionální výstavbu naší intencionality. Smysl přitom není nic jiného než to, skrz co se něco otvírá porozumění, skrz co se něco projasňuje.

"Smysly" se zjevují nikoli přímo, frontálně, cartesiansky, ale duchovně . Být na hranici světa , na rozhraní mezi světem jsoucen a zászvětím, být v posvátné distanci z chórismu, zde načerpat sílu ze

svobody a pak se vrátit do světa jsoucena s odstupem a s náhledem, to je výsada filosofie, již se "služky" posmívají. Proto platí: "Být osobou znamená vytrhnout se ze služebnosti životu, z obstarávání věcí pro všední den. Jménem této starosti o život fungují všechny systémy moderní represe: je to tato starost, která nás uvrhuje do permanentní "války za mír", srov.: Bělohradský, V.: Přirozený svět jako politický problém. Praha 1992, s.85.

Otázka zní, jak sdělit lidem "počátek", jenž je zároveň intencí?

Pohyb je realizace možnosti, je vstupováním do zjevu. Cesta k počátku musí vést skrz tento pohyb, skrz vznikání samé, skrz zanikání. Vždyť počátek je jen tam, kde tyto procesy vznikají. Setkání s počátkem se děje jakoby mimochodem, jen když ve střetu se bytostné protiklady ozřejmí jako něco s pevným a plným tvarem, pak oba protiklady jsou přemoženy něčím třetím, co oba protiklady převyšuje, jen tak se otvírá přístup k počátku. Takto se to stalo ve frontovém zážitku, toto se to děje v mezních situacích, či v péči o duši bytostným problematizováním. Proto je "počátek" přítomen pouze v tázání v posvátném tázání, v otázkách. Absolutní smysl se otevírá jako to, co převyšuje bytostné tázání, protože v otázce se peratizuje problematizace takovým způsobem, že se otvírá to, co ji převyšuje, totiž to, co je pozadím pro možnost vyvstávání těchto peratizací.

Proto fatalista je vlastně alibista, pohodlně se zabydlující v rámci osudové platnosti, odevzdávající se osudu, podléhající disipaci okolností, postrádající bytostnost položení se do problému celou osobností se všemi důsledky, takovému postoji nezbývá nic jiného než setrvávající pasivita.

"Zbožnost znamená přece otevírat se pro něco vyššího", tvrdí Heidegger, srov.: Diskuse k Heideggerovi. in: Filosofický časopis. Roč. XLIII, 1995, č.2, s.210. Vyšší je otevíráno v okamžiku, kdy ve střetu (eris) se právě samým střetem peratizují stanoviska stojící proti sobě, v tomto momentu se otevírá to, co obě stanoviska zcela přesahuje, což je cesta k "počátku", což je zbožností tázání. Co je tedy třeba? Odpovídáme slovy Heideggerovými: "jenom budit pohotovost k očekávání. A čím? Tím, že zproblematizujeme všechno, co dnešní člověk považuje za samozřejmé", srov., tamtéž, s.213. Je-li "počátek" zároveň celkem a to neaditivním, necartesiánským celkem, pak cesta k němu vede jedinečně a pouze přes tázání, přes zbožnost tázání.

Vždyť platí ono nietzschechovské: "Velké věci přicházejí na holubičcích nožkách", srov., tamtéž, s.213. Dokonce i naše umírání patří do vztahu, k počátku, k celku.

V době mytické byl počátek také oslavován a ctěn. Byl ztotožňován s plodností, vždyť právě tento beztvářý počátek je místem pro vznik všech tvarů. Tento počátek byl symbolizován i Sluncem, přesněji řečeno místem, kde každé ráno vychází. "Asia" v akkadštině znamená "rozbřesk", Evropa v akkadštině znamená "soumrak".

Mithra, syn Slunce byl zpodobován býkem, protože býk bylo zvíře s neobyčejnou plodností. Býk hrál osovou roli i ve starém Egyptě, viz. balzamování býci (Apis) v Sakkáře u Memfidy. Býk byl v taurobolii v Malé Asii základem tamějších pohanských rituálů. Býk -Mínotauros na Krétě, býk v Mithridatově jeskyni v Řecku - to vše jsou symboly počátku, plodného a životodárného. Deméter v Eleusině je také symbolem počátku zacyklovaného do kruhu života a smrti, vždyť smrtí obilného zrna se počíná nový život. Tento vztah k tvarotvornému počátku je prastarý.

V době rovnodennosti (21.března) vychází Slunce vždy poblíž nějakého souhvězdí na zodiaku, jednou za dva tisíce let se mění náklon osy Země (precese) a my pak mluvíme o věku býka, berana, ryby či vodnáře. V době, kdy vznikaly kulty býka, precese byla taková, že Slunce v době rovnodennosti vycházelo právě v oblasti Aldebaranu-v souhvězdí Býka. Spojitost počátku se vším, co se v životě jeví jako důležité, byla tedy stvrzena i souvislostí s nebem, s nočním nebem, vždyť noc je tma a tma patří v řecké mytologii Gaie, ženskému principu. To vše dokumentuje významnost počátku ve smyslu intence.

O některé vztahy je třeba pečovat, nedají se vyrobit, zkonstruovat. Tento poukaz je ovšem naprosto nesrozumitelný těm, kteří manipulují a jsou manipulováni v rámci platnosti toho, co Heidegger nazývá "Gestell".

K intenci počátku

Vztah k počátku je vztahem k nedanému, jež podmiňuje dané. Je to to, co řečeno slovy Jana Patočky: "...ustavičně svým smyslem podpirá přítomnost, bezprostřední zkušenost", srov. Patočka, Jan: Úvod do fenomenologické filosofie. Praha 1993, s.7. O pár řádek dál Patočka píše: "Je rozdíl mezi smyslovou a kategoriální zkušeností", my dodáváme, je rozdíl mezi noetickou a noematickou vyplněností významu. (Srov., tamtéž, s.9.).

Smysl zpředmětnit je něco jiného než popisovat empirickou jednotlivinu. Přitom platí, že to, co je dáno, musí být skutečně přítomno, ne v zastoupení. Stejně dobře víme, že neexistuje atomická zkušenost, srov., Patočka, J.: Úvod do fenomenologické filosofie. Praha 1993, s.17. Každý moment empirické jednotliviny odkazuje k něčemu přesažnému, k celkům, k osmyslněním. Jinak řečeno, retencionalita a protencionalita patří nezbytně k živé přítomnosti, srov., tamtéž, s.20. Celky se nahlédají a nahlédnutí je podoba podob, nikoli podoba jedné empirické věci, jak si to myslí výskytoví vědci. Esse reale je něco podstatně jiného než esse intentionale.

Husserl by k problému "celku", mohl dodat: "Právě jsoucí celkovost přítomnosti, která je sama prouděním od přítomnosti k přítomnosti, je celek", srov.: Husserl, E.: Analysen zur passiven Synthesis 1918-1926. Haag 1966, s.409. Celek se konstituuje v sukcesi a koexistenci pasivních a aktivních asociací, vznikajících v toku cogitationes v různých vrstvách kontinuálně proudících.

Nevědět o celcích, jež je možno uchopit jako počátky, znamená nemyslet a cituji: "tato nepřítomnost myšlení je s to způsobit větší zkázu než všechny instinkty ke zlu dohromady, které možná člověk v sobě má", tvrdí Hannah Arendtová, in: Eichmann v Jeruzalémě. Praha 1996, s.381.

"...že člověk se musí rozhodnout a všechno, co s tímto rozhodnutím naň připadá, že musí na sebe vzít, že z této nutnosti volby není úniku", to jsou slova Jana Patočky z díla: Sókratés. Praha 1991, s.30. Není možné zajistit se úplně, vždy narážíme na mez, kterou nelze určit předem. Přístup k celku je vnořením se do smyslu, v němž je srozumitelné "ARETÉ".

Umění leží na pomezí vědění a jednání, proto je bezprostředním prožíváním. Roz-umění je původní lidská forma pobytu v celku - "bytí na světě". "Dasein" v celku je možné jen roz-uměním. Je otázkou, co se zde "roz-děluje", tedy co znamená ono "roz"? Naskytá se možnost poukázat k pozadí a na to "vyvstálé", na pozadí a na věc, kterou toto pozadí propouští do zjevu. Ví-li o

tomto pozadí jako o ontické podmínce vyvstalosti, pak roz-umím. Toto roz-umění je původním způsobem bytí, bez roz-umění celku života něco podstatného schází.

Lidé "posedlí evolucí" vždy a všude chtějí popisovat proces , tj. dění. Jejich počátek je počátkem dění, tj. je v čase. V takovém případě je počátek nenávratně pryč, ale Heidegger a s ním i Parmenides a vlastně i Patočka jsou přesvědčeni, že počátek je před námi stejně jako je za námi.

Odvaha jít do střetu a nechat se "převýšit" patří do pojmu vzdělanosti. Každé ukrytí je konec myšlení. Jsou taková myšlení, jež nelze vysvětlit ze srovnávání, proto se mohou vysvětlovat (dostat před horizont) jen skrze toto myšlení samo, v němž (řečeno descartovsky) jsme nejvíce u sebe.

A tak i každý rozhovor je příkladem nového počátku, je pregnancí-početím-plozením , je signativní intencí, jež má být naplněna bytostným obsahem. Rozhovor tedy není naplňování paměťové předznačenosti. Autentický život provázený takto pochopeným smyslem rozhovorů je pak věčným návratem na počátek, skrze nějž byl počat tento svět. Každá "ted'kost", *Jetztigkeit* u Heideggera-, musí být (tak říká) nově zrozeným počátkem řádu, tedy Kosmu (v řečtině "kosmos" znamená řád). Naopak zlá, špatná nekonečnost, jež je vlastně opakováním téhož je něco nekrofilního.

Věc k ideji se nemá jako "věc" k části ideje, protože pak by byla velká věc veliká něčím menším než je velikost sama, srov., Patočka, J.: Platón. Praha 1991, s. 310. Methexis jsoucna na ideji je totéž jako methexis vědného na počátku ve smyslu "Jednoho". Tato intence byla odkryta řeckou filosofií, a o tuto intenci má pečovat universita. Střetem se vyrezonuje , vyvolá počátek, to jest koneckonců celek. A o něj jde. Tento celek nelze zjistit srovnáváním s jinými jsoucnými, protože celek podmiňuje jsoucnost všech jednotlivostí. Methexis jsoucna na celku, počátku nemůže být myšlena jako vztah části a celku, nelze zde používat predikabilii normálního myšlení o věcech tohoto světa, srov., Patočka, J.: Platón. Praha 1991, s. 310.

Svět tedy není daností, je rozvrhem, rozvrhem z počátku. Rozvrhování se děje pohybem a referentem tohoto pohybu je právě počátek, celek. Jinak viděno, každá danost potřebuje to, co je nedané, aby jako danost mohla vyvstat. "Descartův objev vědomí hodil most mezi prožívání a věcí", vysvětluje plasticky Jan Patočka, srov., Úvod do fenomenologické filosofie. Praha 1993, s. 29. Tak se i prožívání stalo věcí, jsoucnem, viz. novodobá psychologie. Prožívání vyvstalo jako problém v horizontu myšlení "more geometrico". Představování, souzení a hodnocení se tak staly třemi vztahy, skrze něž vědomí míří na předměty , srov., tamtéž, s. 30.

Vymanit se z řetězu nevyhnutelných předznačení, jež nedovolí setkat se s něčím novým a nadějným, to je úkol filosofie. Je třeba uvolnit cestu novým tázáním, je třeba "dekaluzalizovat", řečeno s Milanem Balabánem, srov.: Víra nebo rozum. Praha 1993, s. 115. To jest nehrát roli "babušky čekalky , zautomatizované trpělivky, která si do nekonečna nechá dělat na hlavu, srov., tamtéž, s. 116.

"Lépe se nenarodit, než žít beze smyslu", tvrdí Jan Patočka, srov., Platón. Praha 1991, s. 69. Pokud lidé , věci, vztahy přestanou odkazovat k přesažnému, k nedanému (v různém stupni relativní platnosti), tj. např. práce na zahrádce přestane odkazovat k rodině, rodina přestane odkazovat k lidskému společenství, lidské společenství přestane odkazovat k HUMANITAS, pak je zle.

Svět přestal být rozvrhován. Naše potřeby nám rozvrhují svět, proto je svět pouze rozvrhem. Komu věci již nic neříkají, ten již nechce rozvrhovat svět, ne náhodou máme tolik bezdomovců. Ex-sistere není nic jiného než rozvrhování skrz "inter-esse", skrz zájmy. Každá věc poukazuje k nedanému přes celou řadu osmyslnění.

Ke konstituování celkového smyslu

Chceme-li člověka ponížít, pak stačí vzít mu jeho smysl, brát druhému ALTERITAS (jinakost) znamená jej "dusit." Vstoupit do "poukazů kamene" na cestě, znamená dle Castanedy tzv. "dělání", kdežto pouhé dívání se na kámen, je "neděláním", srov., Castaneda, C. Cesta do Ixtlanu. Praha 1996, s.159. Smysl se tvoří jako jednota procházejícími retencemi a posléze se protendující. Jedná se o relativně stálou strukturu, o relativně stálou jednotu fungující jako pozadí, na němž vystávají významy zkušeností. Pokud tento Hintergrund, pozadí chybí, pak významy nevyvstávají. Husserl mluví o tzv. "Abschattungskontinuität", srov., Husserl, E.: Analysen zur passiven Synthesis 1918-1926. Haag 1966, s.323. Přičemž Abschattungskontinuum tzv. prvního stupně platí pouze pro retence, zatímco Abschattungskontinuum tzv. druhého stupně platí pro protence. Toto slovo překládáme jako kontinuum odstínění. Proto je vždy styl přicházejícího obsahu předznačen minulostí. Vorerwartung - předočekávání se řadí na očekávání. Vzpomínka není slabší odvar od originálu, jak se domnívají senzualisté, ale každá opětovná vzpomínka je originální výkon aprezentace a současně je novým zpracováním vzpomínky do úplně nového originálního osmyslnění, jež vzniká z urimprese, z urprezence.

Různé vrstvy osmyslnění procházejí retencemi, a to kontinuálně, jsou odstupňovány podle hloubky, ale jsou zároveň přítomny i v každé urprezenci, i když nehyleticky. Takovou vrstvou je např. Jáství, časová konstituce. Nejsvrchnější vrstva vzniká z receptivity. Koexistenční syntéza vzniká jako intence do hloubky, v místě jediné retence a v tomto směřování můžeme natrefit různě hluboké vrstvy "vědomí", respektive toku cogitationes. Konstituování těchto vrstev je realizováno pasivními syntézami, rezonancí, krytím stejností a podobností.

Každý bytostný prožitek vyrezonovává podobnosti v retencích a protencích, a tak se konstituují jednoty vyššího stupně obecnosti - tj. smysl. Pasivní syntéza funguje horizontálně i vertikálně. Silný prožitek probíhá retencemi jako elektrický proud, dochází ke krytí stejností, a tak vznikají jednoty smyslu, jež se posléze protendují. Takto vzniká i fenomén "Lebenswelt". Smysl vzniká v koexistenci i v sukcesi, jedná se o krytí v distanci. Opakovaná stejnost je zpřítomněna jako urimprese, je nominalizována a současně působí jako rezonanční zdroj pro krytí podobného s podobným či stejného se stejným. Ve světě se vyzná ten, kdo mu rozumí a rozumí mu ten, kdo je schopen svět rozvrhovat, svět rozvrhuje jen ten, kdo má protence vzniklé tak, jak bylo popsáno. Rozvrhuje ten, kdo neztratil smysl, proto je smysl pro život nejdůležitější. Bezdomovci nerozvrhují svět. Odmítají vlastní ex-sistování, protože jim věci přestaly již cokoli říkat. Smysl jako to, skrz co vidím, vnímám, myslím a tedy jsem, tento smysl jim chybí. Chybí osmyslňující médium. Řčeno zjednodušeně, bezdomovci nerozvrhují svět.

I metody jsou rozvrhem světa, a někdy zabsolutizování těchto rozvrhů na dělá škody. C.G.Jung k tomu dovozuje: "Ale člověk tolik věří metodám, že stačí, když je dobrá metoda, aby tím byl posvěcen i učitel, který ji používá." (Srov.: Člověk a duše. Academia, Praha 1995, s.103.)

Jung požaduje učinit prvotní zkušenost, jen tak se prolomí začarovaný kruh biologického dění, srov., tamtéž, s. 257. O co jde: "...znovu prožít ducha...", srov., tamtéž, s. 257. Vždyť v srdci člověka se dokonává "mystérium paschale", srov., tamtéž, s. 257.

Proč je tomu tak? Protože svět není soubor věcí, svět je neusálé vznikání z počátku a toto vznikání zakládá dění, je časováním z tvarů vznikajících z beztvorosti. "Dění je dřívější než bytí", tvrdí Patočka "Přirozený svět jako filosofický problém. Praha 1936, s.100. Proto počátek trvá, nikdy neskončil, proto může být před námi - v budoucnosti. Počátek počátkuje, svět světuje, tj. trvá v pohybu. Patočka by ještě mohl dodat: "Život sám pak, jak vyplývá z toho, že jeho poslední podstatou je konkrétní čas, je čímsi jednotným, nedělitelným, nerelativním, v čem celek světa je ustavičně přítomen, srov., tamtéž, s. 108. Proto je Herakleitův příměr světa k hrajícímu si dítěti naprosto správný. To, co rozvrhuje, hraje roli počátku.

Počátek je to důležité v myšlení, ve vědě. Čím hlouběji je problém uchopen, tím víc se přibližuje obsah problému metodě a obráceně. Proto mystická hloubka je vždy nerozlišeností obsahu a metody. Orfická mystériaspolu s pythagoreismem se přibližovala k ponování počátku jako znaku nesmrtnosti a věčného koloběhu duší, srov.: Hartmann,N.: z předmluvy "Platos Logik des Seins", Giessen 1909, s. V.

Mnohost nemůže být na počátku . "Tá ontá" - věci nemohou být na počátku, proto je rekurování na smyslový svět klamem. Požadavek objektivit je v tomto případě likvidací počátku jako možnosti. Jsme schopni vědět o nevědění bytí jakožto počátku, tj. víme o vědění nevědění bytí toho, co smyslově není ponováno. Poměr idejí k němu nazýváme METHEXIS.

Jestliže idea je to nejvnitřnější, nejvlastnější jádro našeho Jáství, pak idea je tím, co je nám nejbližší, co je takřikajíc námi samotnými, srov. : Nicolai Hartmann:Platos Logig des Seins. Giessen 1909, s. 193. Proto je láska k pravdě zároveň MANIA. Idea by pak byla ARCHÉ našeho vlastního bytí. Idea by byla počátkem, je ponována vnitřní nutností, i parmenidovský počátek by ji musel jistě obsahovat. Čisté myšlení je pak totožné s metodou myšlení, srov.: Patočka,J.: Platón.Praha 1991, s. 227.

Logos ideje patří do epistémé a nemůže klást zdání, právě proto, že je kusem nás samých, není vnější věcí, proto najít ideu v sobě je totéž jako najít metodu. Rozvrh světa v osmyslnění se děje z ideje, jež je základem Jáství. Idea se vyrezonovává pasivní i aktivní syntézou naší retencionální výbavy, protenduje do budoucnosti a rozvrhuje svět. Je tím, co k nám nejvlastněji patří a zároveň je zdrojem, počátkem pohybu "to autó kinoun".

Proč je nejtěžší poznání sebepoznáním? Protože je poznáním ideje v nás, idea je kořenem nás samých, protože tím, čím jest - jsme i my. Obsah ideje a metoda jejího poznání jsou naprosto identické, není zde rozdíl mezi noeží a noematem.

Je-li idea pramenem všeho, čím sami jsme, pak je zároveň jednotou tak jednoduchou jako je parmenidovské Jedno, jako je Agapé či Caritas, je návratem do jednoty. " Epistémé je skutečná převaha nad věcmi", píše J.Patočka (in:Platón.Praha 1991, s. 269.) A s tím lze naprosto souhlasit. A proto platí:"Vydat z něčeho počet , znamená naposledy poukázat na ideu", srov., tamtéž, s.274. Jen poodstupem od věci se věc ukáže. To, co nemá předmět a je celkem, a tím idea jest , to nelze zpřítomnit jinak než otázkami, proto jsou otázky tak důležité. Otázka odkazuje za sebe

k nedanému, k pozadí, z něhož povstává hledané. To, skrz co, se otázka otázkou stává, je smysl, a to je zároveň napojenost na pozadí, celek. Otázka otvírá cestu k horizontu, je spouštěcím momentem rezonance, skrz níž dochází ke krytí stejného se stejným. Cesta k pozadí jde "prostorem", kterému od Platónových dob říkáme CHORISMOS. Chorismos není předmětem. Co k tomu Patočka: "Odpředmětnující mocí je idea, je to moc distance vůči kterémukoli možnému předmětu, srov. Negativní platonismus. Praha 1990, s. 54. Proto idea vede k počátku, proto je idea předstanovena v otázce.

Bolest je útekem z tvaru do beztvorosti počátku. Thaumata - je výrazem úcty vůči tomu, co dává tvary. Prometheova vina je proviněním ze vzniku tvarů z beztvorosti. V hebrejštině bůh je Ein sof (ne-konečno), nic je Ain, zde je ukázána příbuznost počátku a beztvorosti. Berešit je počátkem.

To, co je negativnější než běžná negace poukazuje na počátek. Logická negace potřebuje pozici, tato ji nepotřebuje, nepotřebuje disjunkci, potřebuje svár (eris) a vzniká jako blesk, jenž vystupuje nad svár, nad oba protiklady. Tato negace vystupuje nad oba protiklady, proto je hlubší než logická negace. Potřebujeme heideggerovskou světlinu (Lichtung), tato světlina se vyvolává skrz eris - svár a teprve v ní zableskne to, o co jde. Světlina nepředpokládá světlo, naopak světlo předpokládá světlinu a ta se dává pouze v distanci a proto jsou blízkost a dálka původně pojmy pro roz-umění a nikoli pomůcky pro metrickou extenzi. "Blesk" není výsledkem trpělivé, diskurzivní, technické snahy setkat se s událostí, ale je třeba toho jediného, pěstovat si pohotovost pro možnost setkání s ním. Je-li svět roz-vrhem, pak poukazuje k počátku, protože pak je svět děním nikoli něčím hotovým a udělaným. Celek se přece může ukazovat jen při svém vzniku, pokud se celek ukáže jako hotový, pak je částí.

Žít z vlastního pramene, znamená žít z vlastního počátku, to jest z ideje. Chórismós je důležitý, jeho zapření se z filosofie stává techné a sofisma. Idea je to, z čeho žijeme, protože jen na jejím pozadí rozumíme vyvstálému. Z ideje vznikla geometrie, idea je pramen našeho života. Sókratovo "vím, že nic nevím" by mělo správně znít: "vím, že nic vím!!!" Protože "nic" je vlastně chorismos, "nic" je vlastně beztvoré, "nic" je tedy počátek. Zbývá dodat: Toto "NIC" však nějakým záhadným způsobem jest.....???!?

Obecného člověka nepotkáme v metru, nenarazíme na něj v tlačenici, v haecceitas se člověk neobjeví.

Použitá literatura:

Arendtová, H.: Eichmann v Jeruzalémě. Praha 1996.

Balabán, M.: Víra nebo rozum. Praha 1993.

Bělohradský, V.: Přirozený svět jako politický problém. Praha 1992.

Castaneda, C.: Cesta do Ixtlanu. Praha 1996.

Cílek, V.-překladatel: Mrtvá kočka, stín bamnusu.Praha 1992.

Diskuse k Heideggerovi. In: Filosofický časopis. Roč.XLIII, 1995, č.2.

Gadamer,H.G.: Wahrheit und Methode. Tübingen 1972.

Grondin,J.:Úvod do hermeneutiky. Praha 1991.

Hartmann,N.:Platos Logik des Seins. Giessen 1909.

Heidegger,M.:Evropa a německá filosofie. Přednáška v Římě ze dne 8.4.1936, in: Filosofický časopis. Roč.XLIV. 1996,č.1.

Heidegger,M.:Seburčení německé university. In: Filosofický časopis. Roč. XLIV, č.1.

Heidegger,M.:Skutečnosti a myšlenky. In:Filosofický časopis. Roč.XLIV, 1996, č.1.

Husserl,E.:Analysen zur passiven Synthesis 1918-1926. Haag 1966.

Jung,C.G.: Člověk a duše. Praha 1995.

Palouš,R.: Filosofie živé přírody. In:Filosofický časopis. Roč.XLIV, 1996, č.1.

Patočka J.: Negativní platonismus. Praha 1990.

Patočka, J.: Platón. Praha 1991.

Patočka,J.:Přirozený svět jako filosofický problém. Praha 1936..

Patočka,J.: Sókratés. Praha 1991.

Patočka,J.: Úvod do fenomenologické filosofie. Praha 1993.

Stein,E.: Zu Problem der Einführung . München 1980.

Strauss,C.L.: Totemism. Oxford, London 1968.

Resume:

Článek analyzuje problematiku vyvstávání tvarů (figur) z pozadí /background, Hintergrund) z fenomenologických pozic, jedná se vlastně o diskusi s fenoménem zjevování, se vstupováním do zjevu. Pozadí je pochopeno jako celek, kontext, horizont. Celek je zde definován necartesiánsky, to jest jako to, co nemá "margo" /okraj/ , tvar. Pokud by celek měl toto "margo", pak by byl částí nějakého jiného celku, v takovém případě by nemohl fungovat jako pozadí pro

vytvádění tvarů, takový celek by nemohl hrát úlohu zjevovacího pozadí. Odhalením pozadí se konstituuje rozumění v gadamerovském smyslu. K pozadí se dostaneme pouze přes otázky, proto mluvíme o zbožnosti tázání spolu s Heideggerem. "Roz-umět" je víc než "vědět". Co by se stalo, kdybychom odkryli pozadí z něhož čerpá své oprávnění a smysl současná vědeckost, koncepce trhu, kulturních artefaktů??? Vědí o tom naši politici??

Hogenová Anna

FTVS-UK doc.PhDr.Anna Hogenová,CSc.

Martího 31

Praha 6

160 00

E-Mail: Hogenova@ftvs.cuni.cz

Tel.:20172044